

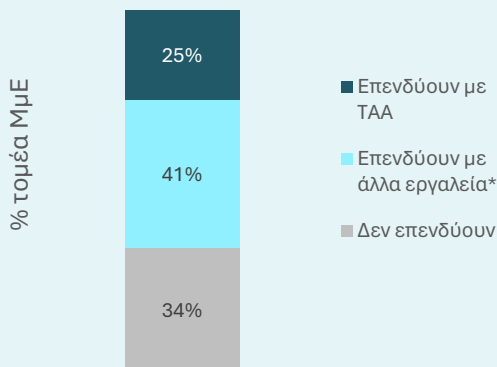
RECOVERY & RESILIENCE FACILITY

Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις

Η Πορεία του Ταμείου Ανάκαμψης
Β' Εξάμηνο 2023

Ταμείο Ανάκαμψης και ΜμΕ: Υψηλή αποδοτικότητα πόρων και σημαντικά περιθώρια περαιτέρω αξιοποίησης

Επενδυτική διάθεση ΜμΕ^[1]

*Περιλαμβάνονται και επιχειρήσεις που επενδύουν αποκλειστικά με ίδια κεφάλαια.

[1] Τα μεγέθη των επιχειρήσεων διακρίνονται βάσει του κύκλου εργασιών τους σε (εκ. €): Πολύ μικρές (0-0,5), Μικρές (0,5-2,5) και Μεσαίες (2,5-10).

[2] Εκτίμηση βάσει μέσου ύψους σχεδιαζόμενων επενδύσεων και πωλήσεων

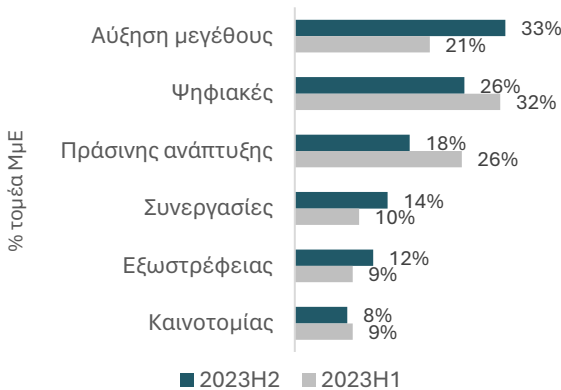
[3] Σε περίπτωση που όσες επιχειρήσεις εκφράζουν ενδιαφέρον μπορούν να χρηματοδοτηθούν από αυτό

Πηγή: Έρευνα συγκυρίας Εθνικής Τράπεζας

Ενισχυμένη επενδυτική διάθεση εμφανίζουν οι ελληνικές ΜμΕ, με το 66% του τομέα να δηλώνει σχετικά σχέδια το 2^ο εξάμηνο του 2023 (έναντι 60% το 1^ο εξάμηνο της χρονιάς). Παράλληλα, το ενδιαφέρον για αξιοποίηση των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης παραμένει σταθερά στο 1/4 του τομέα (40% όσων επενδύουν), με υψηλότερη ένταση στους κλάδους βιομηχανίας και κατασκευών (όπου το ενδιαφέρον φθάνει το 1/3 του τομέα).

Ενθαρρυντικό είναι το εύρημα ότι ο σχεδιασμός των ελληνικών ΜμΕ (κατά δήλωσή τους) αφορά επενδύσεις της τάξης των €22 δις^[2] για την επόμενη τριετία. Το Ταμείο Ανάκαμψης, ενώ αφορά το 40% των επενδυτών, μπορεί δυνητικά να καλύψει σχεδόν το 1/2 αυτών^[3] καθώς τα προγράμματα του Ταμείου φαίνεται ότι ενθαρρύνουν σχετικά μεγαλύτερες επενδύσεις. Ειδικότερα, οι ενδιαφερόμενοι δηλώνουν πιο φιλόδοξα σχέδια σε σχέση με τους λοιπούς επενδυτές (σχέδια της τάξης του 30% των ετήσιων πωλήσεων, έναντι 22% για τους λοιπούς επενδυτές).

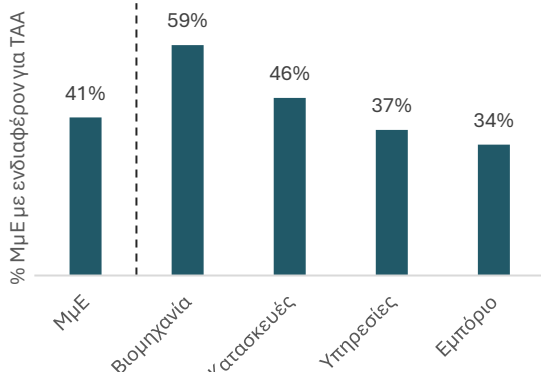
Κατηγορίες Επενδύσεων ΜμΕ

Πηγή: Έρευνα συγκυρίας Εθνικής Τράπεζας

Παράλληλα με το ελαφρώς αυξημένο ενδιαφέρον για επενδύσεις διαπιστώνεται μία ανακατεύθυνση στον τύπο επενδυτικών σχεδίων. Ειδικότερα, στην κορυφή των προτεραιοτήτων έρχονται οι επενδύσεις αύξησης μεγέθους με 33% του τομέα να τις προτιμά (από 21% το προηγούμενο εξάμηνο). Έτσι οι συγκεκριμένες επενδύσεις κερδίζουν προβάδισμα έναντι των ψηφιακών και πράσινων δράσεων, οι οποίες ωστόσο παραμένουν ψηλά ως προτεραιότητα (για το 26% και 18% του τομέα αντίστοιχα). Η εξέλιξη αυτή θα μπορούσε εν μέρει να αντικατοπτρίζει την ολοκλήρωση επενδύσεων από ψηφιακά και πράσινα προγράμματα προηγούμενων περιόδων. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι το πρώτο εξάμηνο του 2023 οι επιχειρήσεις που έκαναν ψηφιακές επενδύσεις στην Ελλάδα ήταν οι περισσότερες στην ΕΕ (8% έναντι 0.7% κ.μ.ο στην ΕΕ).

Ποσοστό ενεργού ενδιαφέροντος

Πηγή: Έρευνα συγκυρίας Εθνικής Τράπεζας

Εξετάζοντας την εκδήλωση ενεργού ενδιαφέροντος για το Ταμείο Ανάκαμψης, διαπιστώνουμε ότι μόλις το 41% αυτών (ή 11% του συνόλου ΜμΕ) έχει καταθέσει (ή προτίθεται άμεσα να καταθέσει) αίτηση ένταξης στο Ταμείο Ανάκαμψης. Οι κλάδοι βιομηχανίας και κατασκευών παραμένουν και σε αυτή την παράμετρο οι πιο κινητικοί (με 59% και 46% των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων αντίστοιχα να έχουν καταθέσει αίτηση ή να το προγραμματίζουν άμεσα).

Συνεπώς, η ενθάρρυνση των διστακτικών ΜμΕ να μετουσιώσουν την πρόθεσή τους σε επενδυτικά σχέδια (14% του συνόλου) έχει τη δυναμική να υπερδιπλασιάσει την κινητικότητα που μέχρι τώρα αποτυπώνεται στις αιτήσεις (από 11% σε 25% των ΜμΕ) – γεγονός κρίσιμο δεδομένου ότι το πρόγραμμα ήδη διανύει το 2^ο μισό του χρόνου ζωής του.

Ακόμα μια ευκαιρία για αύξηση συμμετοχής στα προγράμματα του Ταμείου Ανάκαμψης εντοπίζεται στο κομμάτι των ΜμΕ που, ενώ σχεδιάζει επενδύσεις, δεν έχει εκδηλώσει ενδιαφέρον για το Ταμείο. Συγκεκριμένα, μόλις το 40% αυτών δηλώνει ότι η έλλειψη ενδιαφέροντος για το Ταμείο είναι συνειδητή επιλογή, ενώ ένα σχετικό μικρό κομμάτι (14% αυτών) δηλώνει δυσκολία ικανοποίησης των προϋποθέσεων ένταξης. Οι υπόλοιποι (43% αυτού του κομματιού, ή 18% του συνόλου ΜμΕ) δηλώνει ότι δεν το έχει αξιολογήσει ως επιλογή χρηματοδότησης – αποκαλύπτοντας ένα έλλειμμα γνώσης για το πλέγμα αναπτυξιακών επιλογών – με την εικόνα αυτή να είναι εντονότερη στις πολύ μικρές επιχειρήσεις.

Αθροίζοντας το ποσοστό αυτών των δυνητικών χρηστών (σε περίπτωση αποτελεσματικής ενημέρωσης τους) με τους ενδιαφερόμενους που χρειάζονται ενθάρρυνση για να προχωρήσουν σε αίτηση (βλ. προηγούμενο παράγραφο), συνάγεται ότι η συμμετοχή στο Ταμείο θα μπορούσε να ανέλθει από το σημερινό 11% σε 43% των ΜμΕ (ή 2/3 των επενδυτών). Έτσι, αναδεικνύεται η σημασία δράσεων ενδυνάμωσης τόσο της «τεχνικής» ωριμότητας όσο και της επιχειρηματικής κουλτούρας, ειδικά των πολύ μικρών επιχειρήσεων.

Το επόμενο ερώτημα που προκύπτει είναι εάν η ώθηση των πόρων του Ταμείου οδηγεί σε επενδύσεις που δε θα συνέβαιναν χωρίς αυτούς (ή απλά αποτελεί εναλλακτικό δρόμο για επενδύσεις που θα γίνονταν ούτως ή άλλως) – δηλαδή το καθαρό αναπτυξιακό αποτύπωμα του Ταμείου.

Τα ευρήματα για τις επιχειρήσεις που το αξιοποιούν είναι ενθαρρυντικά, καθώς τα ¾ αυτών δηλώνουν ότι διαφορετικά δε θα προχωρούσαν στην επένδυση. Σημειώνουμε ότι το εν λόγω ποσοστό «επενδυτικής κινητοποίησης» είναι υψηλότερο από τα ήδη υψηλά ποσοστά των προγραμμάτων του ΕΣΠΑ και του Αναπτυξιακού Νόμου. Παράλληλα, ένα επιπλέον 12-14% θεωρεί ότι τα συγκεκριμένα εργαλεία λειτουργούν διευκολυντικά ως προς το χρόνο ή το ύψος της επένδυσης.

Η έγκαιρη κινητοποίηση των ενδιαφερομένων ΜμΕ αλλά και η ενθάρρυνση του υπόλοιπου τομέα να αξιολογήσει την προοπτική ένταξης, αποτελούν κρίσιμα προαπαιτούμενα για την αποτελεσματική αξιοποίηση της ευκαιρίας για τις ελληνικές ΜμΕ να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους. Ενδεικτικό του θετικού αυτού αποτυπώματος είναι ότι, βάσει στοιχείων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι επενδύσεις του Ταμείου στην Ελλάδα έχουν ήδη οδηγήσει σε i) αύξηση στην εγκατεστημένη ισχύ πράσινης ενέργειας (+14%), ii) αναβάθμιση της ποιότητας του δικτύου τηλεπικοινωνιών (+55% στα κτίρια που έχουν συνδέσεις υψηλής ταχύτητας) και iii) αύξηση στους χρήστες ψηφιακών υπηρεσιών στο δημόσιο (+109%).

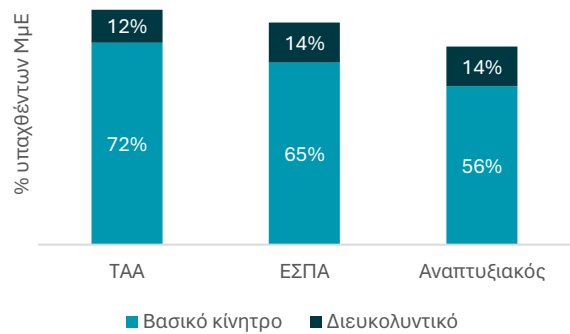
Σημειώνεται ότι στην πλήρη ανάπτυξη του προγράμματος η Ελλάδα αναμένεται να ωφεληθεί με πόρους της τάξης του 20% του ΑΕΠ, αρκετά υψηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (6% του ΑΕΠ), ενώ έως το 1^ο εξάμηνο του 2023, είχε εκταμιευθεί περίπου 40% των πόρων (έναντι μόλις ¼ στην Ευρώπη).

Λόγοι μη ένταξης στο Ταμείο Ανάκαμψης

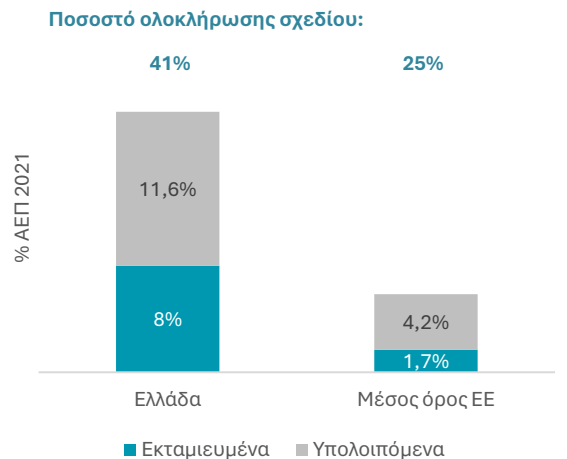
Πηγή: Έρευνα συγκυρίας Εθνικής Τράπεζας

Κίνητρα Επενδύσεων

Πηγές Έρευνα συγκυρίας Εθνικής Τράπεζας.

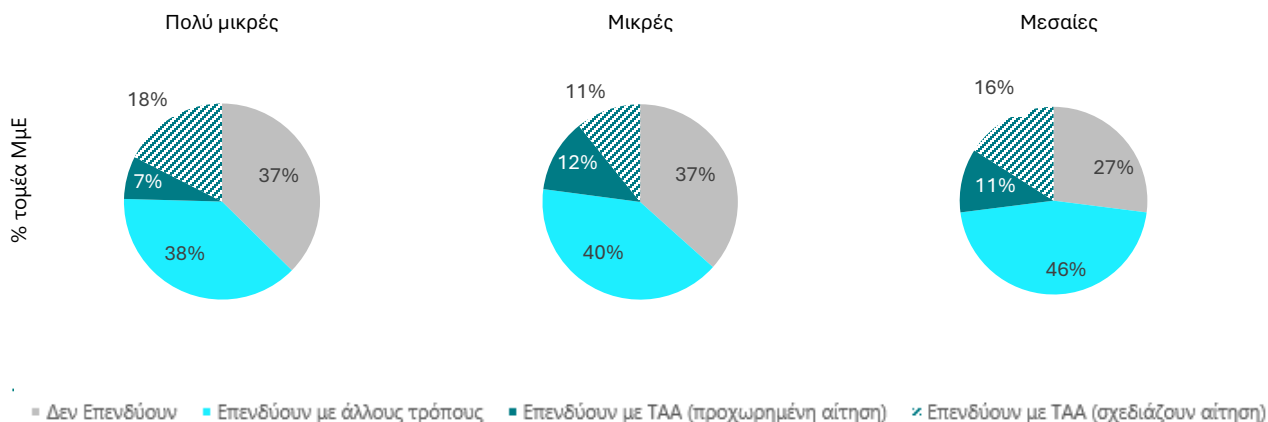
Πορεία υλοποίησης Ταμείου Ανάκαμψης

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Εκτιμήσεις Εθνικής Τράπεζας

Παράρτημα Ι: Ανάλυση ανά μέγεθος ^[1]

Επενδυτική διάθεση ΜμΕ

[1] Τα μεγέθη των επιχειρήσεων διακρίνονται βάσει του κύκλου εργασιών τους ως εξής (σε εκ. €): Πολύ μικρές (0 – 0,5), Μικρές (0,5-2,5] και Μεσαίες (2,5 – 10).

Υψηλή επενδυτική διάθεση εμφανίζουν οι ΜμΕ όλων των μεγεθών, με τις μεσαίες επιχειρήσεις να ξεχωρίζουν. Από τις επιχειρήσεις που κατευθύνονται στην υλοποίηση επενδύσεων, περί το 1/4 σε όλα τα μεγέθη δείχνει διάθεση αξιοποίησης του Ταμείου Ανάκαμψης, ενώ περίπου το 10% εξ αυτών σε όλα τα μεγέθη έχει καταθέσει σχετική αίτηση ή σχεδιάζει να το κάνει στο άμεσο μέλλον. Πιο συγκεκριμένα:

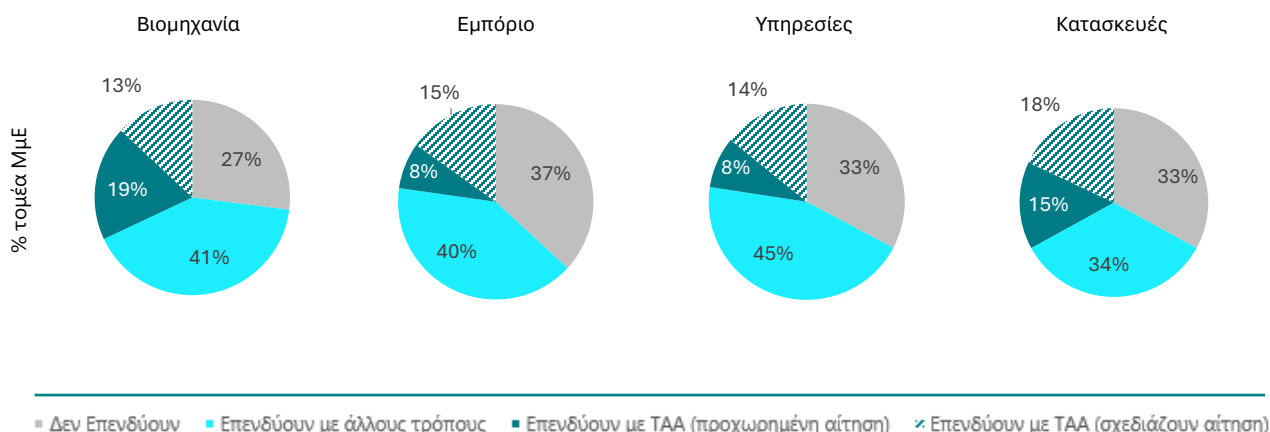
Πολύ μικρές επιχειρήσεις: Στο 63% διαμορφώθηκε το ποσοστό των πολύ μικρών επιχειρήσεων που είναι εξοπλισμένες με επενδυτική διάθεση, εκ των οποίων το 25% αποβλέπει στην αξιοποίηση των κονδυλίων του Ταμείου Ανάκαμψης. Από το ποσοστό αυτό το 7% έχει καταθέσει σχετική αίτηση ή σχεδιάζει να το κάνει στο άμεσο μέλλον.

Μικρές επιχειρήσεις: Το 63% των μεσαίων επιχειρήσεων κατευθύνονται σε επενδυτικές στρατηγικές, με το 23% να προσβλέπει σε χρήση πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης. Από το ποσοστό αυτό το 12% έχει καταθέσει σχετική αίτηση ή σχεδιάζει να το κάνει στο άμεσο μέλλον.

Μεσαίες επιχειρήσεις: Στο 73% ανήλθε το ποσοστό των μεσαίων επιχειρήσεων που προσανατολίζεται στο να υλοποιήσει επενδύσεις, εκ των οποίων το 27% επιδιώκει την ένταξη στο Ταμείο Ανάκαμψης. Από το ποσοστό αυτό, το 11% έχει καταθέσει σχετική αίτηση ή σχεδιάζει να το κάνει στο άμεσο μέλλον.

Παράρτημα II: Ανάλυση ανά Κλάδο

Επενδυτική διάθεση ΜμΕ

Περί τα 2/3 των ΜμΕ σε όλους τους κλάδους σχεδιάζουν επενδυτικές στρατηγικές, με εξαίρεση τη βιομηχανία που παρουσιάζει υψηλότερη επενδυτική διάθεση. Από τις επιχειρήσεις αυτές, το ποσοστό εκείνων που αποβλέπουν στην αξιοποίηση των κονδυλίων του Ταμείου Ανάκαμψης διαφέρει ανά κλάδο, με το υψηλότερο ενδιαφέρον να εντοπίζεται στη βιομηχανία και τις κατασκευές. Οι δύο αυτοί κλάδοι καταγράφουν και την υψηλότερη επενδυτική ωριμότητα, με τα ποσοστά των επιχειρήσεων που έχουν καταθέσει σχετική αίτηση ή σχεδιάζουν να το κάνουν στο άμεσο μέλλον να ανέρχονται σε 19% και 15% των επιχειρήσεων των κλάδων αντίστοιχα. Αναλυτικότερα:

Βιομηχανία: Στο 73% αντιστοιχεί το ποσοστό των ΜμΕ στη βιομηχανία που διαθέτουν επενδυτικό ενδιαφέρον, εκ των οποίων το 32% προσανατολίζεται στην ένταξη των επενδύσεων του στο Ταμείο Ανάκαμψης. Από τις επιχειρήσεις αυτές ένα σημαντικό ποσοστό της τάξης του 19% έχει καταθέσει σχετική αίτηση ή σχεδιάζει να το κάνει στο άμεσο μέλλον.

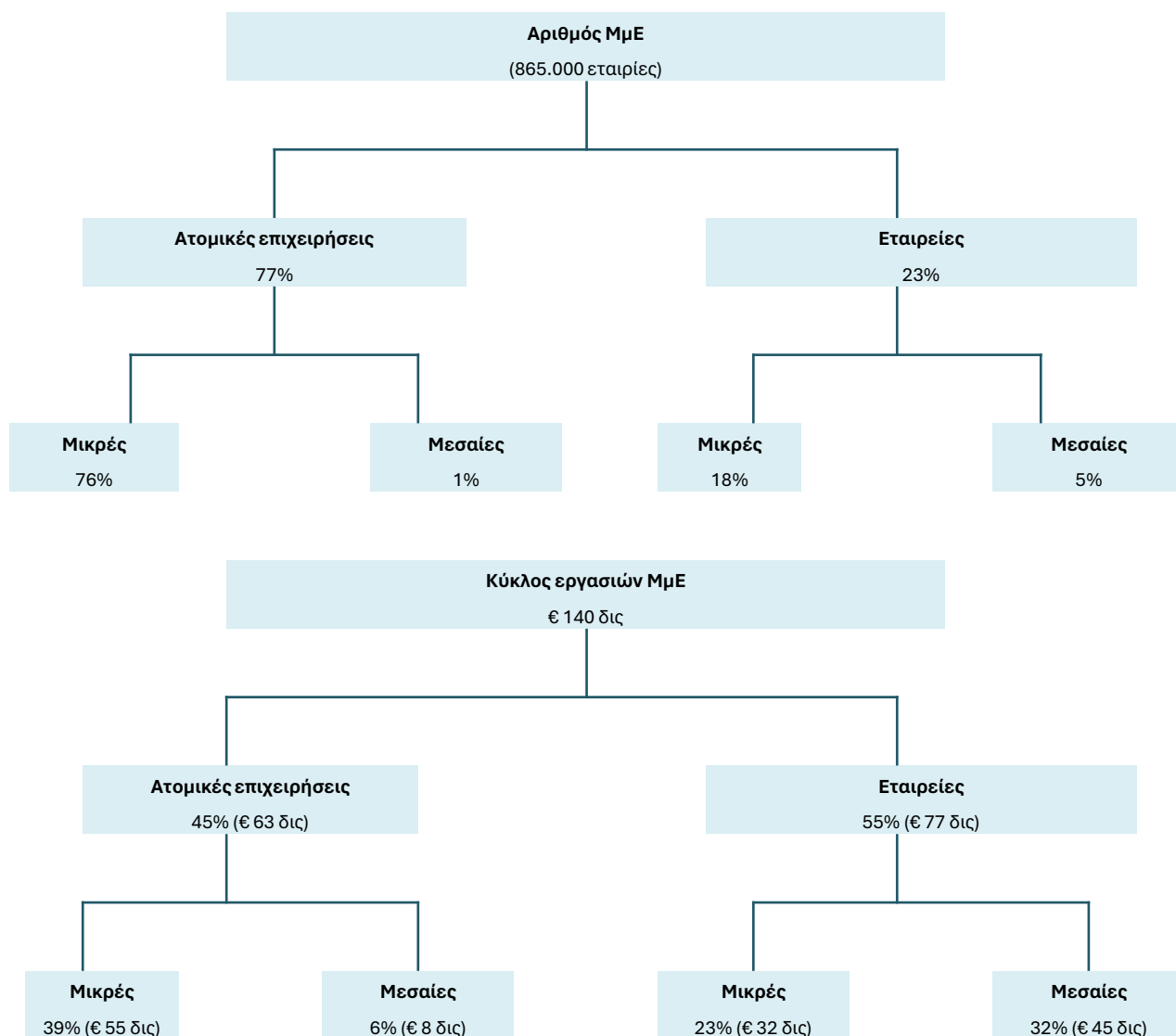
Εμπόριο: Το 63% των ΜμΕ στο εμπόριο εμφανίζουν ενδιαφέρον για επενδύσεις, με το 23% εξ αυτών να προσβλέπουν στην αξιοποίηση των κονδυλίων του Ταμείου Ανάκαμψης. Από το ποσοστό αυτό το 8% έχει καταθέσει σχετική αίτηση ή σχεδιάζει να το κάνει στο άμεσο μέλλον.

Υπηρεσίες: Στο 67% διαμορφώθηκε το ποσοστό των ΜμΕ στις υπηρεσίες που κατευθύνονται σε επενδυτικές στρατηγικές, με το 22% εξ αυτών να αποσκοπούν στη χρήση πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης. Από το ποσοστό αυτό το 8% έχει καταθέσει σχετική αίτηση ή σχεδιάζει να το κάνει στο άμεσο μέλλον.

Κατασκευές: Το 67% των ΜμΕ στις κατασκευές προσανατολίζεται σε επενδύσεις, εκ των οποίων το 33% δείχνει διάθεση αξιοποίησης του Ταμείου Ανάκαμψης. Από το ποσοστό αυτό, το 15% έχει καταθέσει σχετική αίτηση ή σχεδιάζει να το κάνει στο άμεσο μέλλον.

Παράρτημα III: Μεθοδολογία

Χαρτογράφηση του τομέα των ΜμΕ στην Ελλάδα

* Για τους σκοπούς της ανάλυσης ορίζονται: μικρές οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών χαμηλότερο του €1 εκατ. και μεσαίες οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών μεταξύ €1 εκατ. και €10 εκατ.. * Στην άνω χαρτογράφηση τα χαρακτηριστικά κάθε κατηγορίας προσεγγίστηκαν βάσει κατηγοριοποίησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που διακρίνει τις επιχειρήσεις βάσει αριθμού εργαζομένων (μικρές: έως 10 εργαζόμενοι και μεσαίες: 10-50 εργαζόμενοι).

Πηγή: Ευρωπαϊκή επιτροπή (SBA Factsheet 2019), Eurostat, ΕΛ.ΣΤΑΤ. (Στατιστικό Μητρώο Επιχειρήσεων 2020), Εκτιμήσεις ΕΤΕ

- Οι σχεδόν 870,000 ΜμΕ στην Ελλάδα συνεισφέρουν ετησίως κύκλο εργασιών της τάξης των €140 δις.
- Τα 4/5 των ΜμΕ αντιστοιχούν σε ατομικές επιχειρήσεις, οι οποίες καλύπτουν αντίστοιχο μερίδιο στο σύνολο του εγχώριου εταιρικού τομέα (έναντι μόλις 1/2 του εταιρικού τομέα στην Ευρώπη).
- Αν και σε αριθμό υπερτερούν οι ατομικές επιχειρήσεις, το μεγαλύτερο μερίδιο του κύκλου εργασιών (της τάξης του 60%) παράγεται από εταιρείες διάφορων νομικών μορφών (ΑΕ, ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ κτλ.).

Περιγραφή δείγματος

Κατανομή αριθμού εταιρειών δείγματος ^{[1][2]}

Κύκλος εργασιών (εκατ. €)	Βιομηχανία	Εμπόριο	Υπηρεσίες	Κατασκευές	Σύνολο ΜμΕ
1: (0 – 0,1]	39	42	41	11	133
2: (0,1 – 0,5]	43	40	41	9	133
3: (0,5 – 1,0]	16	23	28	12	79
4: (1,0 – 2,5]	29	25	22	9	85
5: (2,5 – 5,0]	26	27	22	7	82
6: (5,0 – 10,0]	30	27	21	10	88
Σύνολο ΜμΕ	183	184	175	58	600

[1] Ανάλογα με τη διαθεσιμότητα των στοιχείων υπάρχει πιθανότητα αποκλίσεων της τάξης του 10%

[2] Αφορά το σταθερό δείγμα για την κατασκευή των διαχρονικών δεικτών

Σύνθεση εταιρικού τομέα ΜμΕ ^[3] (βάσει κύκλου εργασιών)

Κύκλος εργασιών (εκατ. €)	Βιομηχανία	Εμπόριο	Υπηρεσίες	Κατασκευές	Σύνολο ΜμΕ
1: (0 – 0,1]	7%	7%	7%	2%	22%
2: (0,1 – 0,5]	7%	7%	7%	2%	22%
3: (0,5 – 1,0]	4%	4%	4%	2%	14%
4: (1,0 – 2,5]	3%	4%	4%	1%	13%
5: (2,5 – 5,0]	3%	4%	5%	1%	14%
6: (5,0 – 10,0]	4%	5%	5%	1%	14%
Σύνολο ΜμΕ	28%	31%	32%	9%	100%

[3] Σταθμισμένοι μέσος όρος τελευταίας δεκαετίας

Πηγές: Μητρώο επιχειρήσεων Ελ.Στατ. (2020), ICAP database, Eurostat, εκτιμήσεις Εθνικής Τράπεζας

- Η ανάλυση αφορά δείγμα επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως €10 εκατ., τις οποίες για τους σκοπούς της ανάλυσης ορίζουμε ως μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ).
- Η επιλογή των εταιρειών έγινε μέσω διαστρωματικής δειγματοληψίας (stratified sampling method), κατά τα πρότυπα αντίστοιχων ερευνών που πραγματοποιούνται από διεθνείς οργανισμούς. Ειδικότερα, επιλέχθηκαν συνολικά 602 εταιρείες για το σταθερό δείγμα, με τρόπο τέτοιο ώστε να κατανέμονται ομοιόμορφα βάσει δύο βασικών παραγόντων: την τάξη του κύκλου εργασιών (6 τάξεις μεγέθους) και τον κλάδο δραστηριοποίησης (Βιομηχανία, Εμπόριο, Υπηρεσίες, Κατασκευές).
- Προκειμένου να προκύψουν συμπεράσματα αντιπροσωπευτικά του εταιρικού τομέα ΜμΕ, πραγματοποιήθηκε στάθμιση των απαντήσεων ανάλογα με τη συμμετοχή της κάθε υποκατηγορίας στο συνολικό κύκλο εργασιών του τομέα. Με αυτόν τον τρόπο προέκυψαν συμπεράσματα (i) ανά μέγεθος, (ii) ανά κλάδο και (iii) συνολικά για τον εταιρικό τομέα ΜμΕ. Βάσει της μεθοδολογίας, οι διακρίσεις που γίνονται κατά την ανάλυση που ακολουθεί αναφέρονται κατά κανόνα σε μερίδια βάσει συνεισφοράς στον κύκλο εργασιών και όχι βάσει αριθμού εταιρειών.

Ταυτότητα της δειγματοληπτικής έρευνας

- Εταιρία: KANTAR
- Μεθοδολογία: Ποσοτική έρευνα, με τη μορφή τηλεφωνικών συνεντεύξεων (Computer Aided Telephone Interviewing- C.A.T.I.), με χρήση δομημένου ερωτηματολογίου 20 λεπτών.
- Δείγμα: Συνολικά διεξήχθησαν 600 συνεντεύξεις:
 - ✓ 345 επιχειρήσεις με τζίρο μέχρι 1εκ. ευρώ (ελεύθεροι επαγγελματίες, ατομικές επιχειρήσεις, ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ, ΑΕ)
 - ✓ 255 επιχειρήσεις με τζίρο από 1-10εκ. ευρώ (ΟΕ, ΕΕ, ΑΕ, ΕΠΕ)
- Γεωγραφική κάλυψη:
 - ✓ Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Ηράκλειο, Ιωάννινα, Καβάλα, Λάρισα, Πάτρα
- Δειγματοληψία: Πολυσταδιακή, στρωματοποιημένη, μη αναλογική δειγματοληψία ως προς κλάδο, τάξη μεγέθους τζίρου & περιοχή σε κάθε ένα από τα δύο υπο-δείγματα. Quotas ως προς το μέγεθος του τζίρου για το booster δείγμα.
- Στατιστικό σφάλμα: στο σύνολο κάθε υπό-δείματος των 602 επιχειρήσεων το μέγιστο στατιστικό σφάλμα είναι +/- 4,15% σε επίπεδο εμπιστοσύνης 95%.
- Περίοδος διεξαγωγής: 25/10/2023-28/11/2023
- Διεξαγωγή: Η έρευνα διεξήχθη σύμφωνα με τους κώδικες δεοντολογίας της ESOMAR και του ΣΕΔΕΑ και τις προδιαγραφές ποιοτικού ελέγχου που ορίζονται από τον ΠΕΣΣ (Ποιοτικός Έλεγχος Συλλογής Στοιχείων). Για την διεξαγωγή της έρευνας πεδίου εργάστηκαν 39 ερευνητές και 2 επιθεωρητές, με εμπειρία και εξειδίκευση σε έρευνες επιχειρήσεων.

Disclaimer

Η παρούσα έκθεση καταρτίστηκε από τη Διεύθυνση Οικονομικής Ανάλυσης της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, η οποία εποπτεύεται από την Τράπεζα της Ελλάδος και την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, και προορίζεται αποκλειστικά ως απλή αναφορά για την ενημέρωση εμπειρων και ειδικευμένων επενδυτών, οι οποίοι αναμένεται και θεωρούνται απολύτως ικανοί να λαμβάνουν επενδυτικές αποφάσεις χωρίς να βασίζονται στο περιεχόμενο της έκθεσης, δηλαδή μόνον εφόσον πραγματοποιήσουν ίδια ανεξάρτητη έρευνα σε πηγές της επιλογής τους. Η παρούσα έκθεση δεν συνιστά επενδυτική έρευνα ούτε σύσταση για έρευνα, και ως τέτοια δεν καταρτίστηκε βάσει νομικών απαιτήσεων με σκοπό τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας της επενδυτικής έρευνας. Οι πληροφορίες που περιέχονται στην παρούσα έκθεση δεν συνιστούν παροχή επενδυτικών συμβουλών και σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ή να θεωρηθούν σαν πρόταση ή προτροπή για αγορές ή πωλήσεις ή προώθηση προσφοράς ή προτροπής για αγορές ή πωλήσεις ή για συμμετοχή σε σύμβαση αναφορικά με κάθε χρεόγραφο, προϊόν, υπηρεσία ή επένδυση. Οι πληροφορίες ή οι απόψεις που περιέχονται στην παρούσα έκθεση δεν επαρκούν για να στηρίξουν μια επενδυτική απόφαση – και δεν συνιστούν δήλωση ή εγγύηση όσον αφορά τις μελλοντικές επιδόσεις οποιουδήποτε χρηματοπιστωτικού μέσου, πίστωσης, συναλλαγματικής ισοτιμίας ή άλλου μέτρου της αγοράς ή της οικονομίας. Οι επιδόσεις που έχουν σημειωθεί στο παρελθόν δεν αποτελούν αξιόπιστη ένδειξη μελλοντικών επιδόσεων. Δηλώνεται δεόντως ότι τα επενδυτικά προϊόντα ενέχουν επενδυτικούς κινδύνους, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται ο κίνδυνος απώλειας μέρους ή του συνόλου του επενδύμενου κεφαλαίου. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και/ή τα συνδεδεμένα με αυτήν πρόσωπα δεν φέρουν καμία απολύτως ευθύνη για τυχόν συνέπειες (συμπεριλαμβανομένης, ενδεικτικά, της άμεσης, έμμεσης ή επακόλουθης ζημίας, της απώλειας κέρδους, και άλλων απωλειών) που προκύπτουν από τυχόν εξάρτηση ή χρήση της παρούσας έκθεσης, και δεν αναλαμβάνουν καμία νομική υποχρέωση έναντι επενδυτή που θα λάβει άμεσα ή έμμεσα την παρούσα έκθεση. Η τελική επενδυτική απόφαση πρέπει να λαμβάνεται από τον επενδυτή, και την ευθύνη για την επένδυση πρέπει να αναλάβει ο επενδυτής.

Όποια στοιχεία έχουν χρησιμοποιηθεί στην παρούσα έκθεση, έχουν ληφθεί από πηγές που θεωρούνται αξιόπιστες, αλλά δεν έχουν επαληθευτεί από ανεξάρτητο φορέα. Λόγω της πιθανότητας λάθους εκ μέρους αυτών των πηγών, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος δεν εγγυάται για την ακρίβεια, τον επίκαιρο χαρακτήρα ή τη χρησιμότητα οποιασδήποτε πληροφορίας. Οι πληροφορίες και οι απόψεις που περιέχονται στην παρούσα έκθεση υπόκεινται σε μεταβολές χωρίς προειδοποίηση, και δεν υφίσταται υποχρέωση επικαιροποίησης των πληροφοριών και των απόψεων που περιέχονται στην παρούσα έκθεση. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, οι συνδεδεμένες με αυτήν εταιρείες, οι εκπρόσωποί της, τα στελέχη της και/ή το προσωπικό της ή άλλα πρόσωπα που σχετίζονται με αυτήν, δεν αναλαμβάνουν καμία ευθύνη ή υποχρέωση σε σχέση με την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιέχονται στην παρούσα έκθεση, ή για οποιαδήποτε ζημία, εν γένει, που απορρέει από τυχόν χρήση της παρούσας έκθεσης, συμπεριλαμβανομένων των επενδυτικών αποφάσεων που βασίστηκαν στην παρούσα έκθεση. Η παρούσα έκθεση δεν υποτίθεται ότι περιέχει όλες τις πληροφορίες που μπορεί να χρειάζεται ένας υποψήφιος επενδυτής. Οι αποδέκτες της παρούσας έκθεσης θα πρέπει να αξιολογούν σε ανεξάρτητη βάση τις ειδικές πληροφορίες και απόψεις που περιέχονται σε αυτήν, και να ζητούν τις συμβουλές των επαγγελματιών και οικονομικών συμβούλων της επιλογής τους σε σχέση με οποιοδήποτε επενδυτικό, οικονομικό, νομικό, επιχειρηματικό, φορολογικό, λογιστικό ή κανονιστικό ζήτημα, πριν προβούν σε οποιαδήποτε επένδυση ή πριν πραγματοποιήσουν οποιαδήποτε συναλλαγή σχετικά με πληροφορίες και απόψεις που πραγματεύεται η παρούσα έκθεση.

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε. συνέταξε και δημοσίευσε την παρούσα έκθεση απολύτως ανεξάρτητα από οποιαδήποτε συνδεδεμένη με αυτήν εταιρεία και, ως εκ τούτου, όλες οι δεσμεύσεις, απόψεις, προβλέψεις, αξιολογήσεις ή ενδεικτικές τιμές που διατυπώνονται στις εν λόγω εκθέσεις μπορεί να διαφέρουν ουσιαστικά από τυχόν παρόμοιες εκθέσεις οι οποίες εκδίδονται από συνδεδεμένες εταιρείες, και μπορεί να βασίζονται σε διαφορετικές πηγές και μεθοδολογίες. Η παρούσα έκθεση δεν απευθύνεται σε, ούτε προορίζεται για, διανομή προς χρήση από πρόσωπα ή οντότητες που είναι πολίτες ή κάτοικοι ή έχουν έδρα σε οποιαδήποτε τοποθεσία, κράτος, χώρα ή άλλη δικαιοδοσία στην οποία η εν λόγω διανομή, δημοσίευση, διάθεση ή χρήση αντίκειται προς τους σχετικούς νόμους, κανονισμούς ή κανόνες. Η παρούσα έκθεση προστατεύεται από τους νόμους περί πνευματικής ιδιοκτησίας και δεν επιτρέπεται η τροποποίηση, αναπαραγωγή ή αναδημοσίευση ή μεταβίβασή της, είτε άμεση είτε έμμεση, σε οποιοδήποτε τρίτο μέρος, εν όλω ή εν μέρει, χωρίς προηγούμενη γραπτή συγκατάθεση της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος. Όλες οι απόψεις που διατυπώνονται στην παρούσα έκθεση εκφράζουν με ακρίβεια τις προσωπικές απόψεις του συντάκτη αποκλειστικά, όσον αφορά καθένα και όλα τα θέματα που καλύπτονται. Περαιτέρω, βεβαιώνεται ότι κανένα μέρος της αποζημίωσης του συντάκτη της έκθεσης δεν είχε, ούτε έχει, ούτε θα έχει άμεση ή έμμεση σχέση με τις συγκεκριμένες θέσεις ή τις απόψεις που διατυπώνονται στην παρούσα έκθεση.

Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις

Έρευνα Συγκυρίας

Β' Εξάμηνο 2023

Τζέση Βουμβάκη

Deputy Chief Economist

(+30) 210 334 1549

e-mail: tvoumba@nbg.gr

Αθανασία Κουτούζου

Head of Entrepreneurship & Business Analysis

(+30) 210 334 1528

e-mail: kououzou.ath@nbg.gr

Ιωάννης Κρόμπας

Economist

(+30) 210 334 1207

e-mail: krmpas.ioannis@nbg.gr

Αφροδίτη Τζιοβάρια

Economist

(+30) 210 334 1458

e-mail: tziouvara.afroditi@nbg.gr